

Тому для цих підприємств доцільним було б розроблення Реєстру з аналітичного обліку валових доходів та валових витрат, який би включив перелік валових доходів, встановленого у декларації про прибуток підприємства поквартально.

Висновки. В сучасних умовах господарювання сільськогосподарських підприємств бухгалтерський облік є важливою ланкою успішної їх роботи. Тому для удосконалення системи бухгалтерського обліку важливим є суттєве доопрацювання існуючих Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, оскільки вони мають важливе методологічне значення для формування системи звітності якісної релевантної облікової інформації.

В статі розглянуто поняття доходів сільськогосподарських підприємств, досліджено причини приховування підприємствами реальних доходів у фінансовій звітності, показано шляхи вдосконалення відображення доходів на рахунках бухгалтерського обліку.

Не зважаючи на законодавче вирішення цього питання та науково-практичні дослідження, проблема щодо обліку доходів є завжди актуальною.

Список використаної літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. №290 (зі змінами та доповненнями).
2. Дерій В. Проблеми обліку витрат і доходів підприємства та перспективи їх вирішення в Україні / В. Дерій // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - № 4. – с. 7–11.
3. Хомин П.Я. Формування звітності в підсистемах фінансового, управлінського й податкового обліку [Текст]: монографія / П.Я. Хомин. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 288 с.

УДК 657: 631.155.3: 631.1

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ СУМ СТРАХОВОГО ВІДШКОДУВАННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Р.Б.¹ Алескеров, аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

R. Aleskerov «Methodological aspects of accounting and tax amounts of insurance compensation in the agricultural enterprises». The legal mechanism of receipt of insurance compensation agricultural commodity producers in the article is investigational. The operating order of taxation of sums of insurance compensation of got is expounded by agricultural enterprises, being on the general system of taxation. Suggestion of way of improvement of methodology of accounting of insurance compensation.

Keywords: insurance, insurance compensation, taxation, accounting

Р. Алескеров «Методические аспекты учета и налогообложения сумм страховой компенсации в сельскохозяйственных предприятиях». В статье исследован правовой механизм получения страхового возмещения сельскохозяйственными товаропроизводителями. Изложен действующий порядок налогообложения сумм страхового возмещения полученного сельскохозяйственными предприятиями, пребывающими на общей системе налогообложения. Предложены пути усовершенствования методологии бухгалтерского учета страхового возмещения.

Ключевые слова: страхование, страховое возмещение, налогообложение, учет

---

¹ Науковий керівник – д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедрою бухгалтерського обліку і аудиту Калюга Євгенія Василівна

Вступ. Розв'язання наукової проблеми теоретико-методологічного забезпечення страхування майна сільськогосподарських підприємств пов'язане з вирішенням ряду прикладних проблем, практичного спрямування. Однією з таких є облікове забезпечення отримання підприємствами страхового відшкодування.

Методичними аспектами, що потребують дослідження в питанні нарахування та отримання страхового відшкодування за договорами майнового страхування сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, є:

- визначення розміру страхового відшкодування;
- правовий порядок отримання страхового відшкодування;
- методичні аспекти визначення розміру матеріального збитку, на підставі якого визначається розмір страхових виплат;
- порядок оподаткування отриманих сум страхового відшкодування;
- методологія обліку отримання страхового відшкодування на сільськогосподарських підприємствах.

Ці проблеми піднімаються відомими вченими та бухгалтерами-практиками Л.Солошенко, Н.Дзюбою, Н.Біловою, М. Ковенко на сторінках науково-популярних та практичних видань, однак чітко визначеного механізму їх вирішення нема.

Постановка задачі. У зв'язку з цим, мету даної публікації вбачаємо у дослідженні правового, податкового та бухгалтерського механізму отримання сільськогосподарськими підприємствами сум страхового відшкодування за договорами майнового страхування та внесення пропозицій щодо його удосконалення.

Результати. Якщо так сталося, що страховий випадок настав, страховик на підставі договору страхування виплачує підприємству-страхувальнику страхове відшкодування. Страхове відшкодування є страховою виплатою, здійснюваною страховиком у межах страхової суми за договором майнового страхування. Відповідно до статті 9 Закону України «Про страхування» [1] розмір страхового відшкодування не може перевищувати розміру прямого збитку, понесеного страхувальником. Сума страхового відшкодування визначається залежно від частки власної участі страхувальника в компенсації збитків (франшизи), якщо це встановлено умовами договору страхування.

Ключовими питаннями в оподаткуванні страхового відшкодування виступають порядок оподаткування даних сум податком на додану вартість та податком на прибуток.

Загальний порядок оподаткування податком на прибуток полягає в наступному. Згідно з п.п. 5.4.6 Закону «Про оподаткування прибутку підприємств», якщо умови страхування передбачають виплату страхового відшкодування на користь платника податку — страхувальника, застраховані збитки, понесені таким платником податку, відносяться до його валових витрат у податковому періоді їх понесення, а суми страхового відшкодування таких збитків включаються до валових доходів такого платника податку в податковому періоді їх отримання.

Законом «Про оподаткування прибутку підприємств», крім п.5.4.6, передбачено ще дві важливі норми, що мають безпосереднє відношення до операцій зі страхування, – це норми пп. 8.4.8 і 8.4.9, які стосуються основних фондів. Зокрема, при отриманні страхового відшкодування за пошкоджені основні фонди виникає конкуренція між пп. 5.4.6 і 8.4.9 Закону.

На думку Державної податкової адміністрації, з якою ми, згодні, при віднесенні до валових витрат застрахованих збитків від руйнування (знищення, розкрадання тощо) основних фондів у результаті настання страхового випадку слід орієнтуватися не на загальний п.п. 5.4.6, а на п. 8.4.8. та 8.4.9, оскільки саме ці підпункти мають тут пріоритет як спеціальні.

Даними підпунктами визначено, що якщо з незалежних від платника податків обставин зруйновано, знищено або викрадено об'єкти основних фондів групи 1 або їх частину, він у звітному періоді, в якому стався такий страховий випадок, збільшує свої валові витрати на суму балансової вартості об'єкта, а вартість самого об'єкта прирівнює до нуля (п.п. 8.4.8 Закону «Про оподаткування прибутку підприємств»). Періодом, в якому понесено застраховані збитки, слід вважати податковий період, на який припадає настання страхового випадку. Саме в цей період страхувальник має право віднести суму застрахованих збитків до складу своїх валових витрат за наявності страхового акта (аварійного сертифіката), що підтверджує факт настання страхового випадку, і містить інформацію про розмір збитків підприємства.

При руйнуванні, знищенні чи розкраданні об'єктів основних фондів груп 2, 3 або 4 — балансова вартість відповідної групи не змінюється і амортизація продовжує нараховуватися.

Отримання від страхової організації компенсації збитків, пов'язаних із пошкодженням основних фондів у результаті настання страхового випадку, згідно з п.п. 8.4.9 Закону супроводжується у страхувальника:

- збільшенням валового доходу на суму компенсації за основні фонди групи 1;
- зменшенням балансової вартості основних фондів груп 2, 3 чи 4 у тому податковому періоді, на який припадає така компенсація.

Датою збільшення валового доходу або зменшення балансової вартості відповідної групи основних фондів є дата отримання страхового відшкодування.

Що стосується оподаткування податком на додану вартість, то у ситуації, коли в результаті настання страхового випадку – руйнування, знищення або розкрадання застрахованих товарно-матеріальних цінностей (запасів) – підприємство не може в подальшому використовувати їх у своїй господарській діяльності, податковий кредит з ПДВ щодо таких запасів необхідно відкоригувати в бік зменшення.

Якщо страховий випадок відбувся з основними фондами, коригування податкового кредиту з ПДВ, що припадає на незамортизовану частину таких зруйнованих, знищених або викрадених основних фондів, на наш погляд, проводити не потрібно. Адже в господарській діяльності підприємства ці основні фонди використовувалися, а виділити із загальної суми «вхідного» ПДВ частку, що припадає на їх недовикористання в діяльності, неможливо.

Якщо застраховане майно, пошкоджене внаслідок настання страхового випадку, підлягає відновленню (ремонт), сума ПДВ, сплачена у зв'язку з таким відновленням (ремонт), за наявності податкової накладної включається до податкового кредиту підприємства-страхувальника на підставі п.п. 7.4.1 Закону «Про податок на додану вартість».

При отриманні від страхової компанії страхового відшкодування немає необхідності в нарахуванні податкових зобов'язань з ПДВ. Це пов'язано з тим, що страхова компанія, надаючи послуги зі страхування, при настанні страхового випадку виплачує застрахованій особі страхову виплату, розмір якої визначається на підставі розміру матеріального збитку, розрахованого шляхом проведення відповідної експертизи.

Саме ж надання послуг зі страхування та перестраховування відповідно до п.п. 3.2.3 Закону про ПДВ не є об'єктом обкладення ПДВ. Водночас суми ПДВ можуть враховуватися при розрахунку суми страхової виплати (тобто компенсації і послуг з відновлення (ремонт) пошкодженого майна). Такої думки дотримується ДПАУ в листі від 21.05.2008 р. № 5938/5/16-1516, згідно з яким розрахунок суми матеріальних збитків здійснюється з розміру вартості послуг з відновлення (ремонт) майна, якому завдано збитків, з урахуванням податку на додану вартість.

У бухгалтерському обліку відповідно до п. 19 П(С)БО 15 «Дохід» затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 отримане страхове відшкодування визнається доходом підприємства. А саме, відповідно до даного пункту стандарту, цільове фінансування для компенсації витрат (збитків), яких зазнало підприємство, та фінансування для надання підтримки підприємству без установа умов його витрачання на виконання у майбутньому певних заходів визнаються дебіторською заборгованістю з одночасним визнанням доходу [5].

З метою відображення суми страхового відшкодування у складі доходів доцільно запропонувати два можливі варіанти.

По-перше, сума страхового відшкодування може бути відображена у складі надзвичайних доходів із застосуванням субрахунку 751 «Відшкодування збитків від надзвичайних подій». Цей варіант базовий і його застосування впливає з Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 [2]. Згідно даної Інструкції на субрахунок 751 "Відшкодування збитків від надзвичайних подій" відображається сума відшкодування втрат від надзвичайних подій, включаючи відшкодування витрат на попередження втрат від надзвичайних подій. За кредитом рахунку відображається визнана сума відшкодування, зокрема від страхових організацій, втрат від надзвичайних подій, за дебетом - списання в порядку закриття на рахунок 79 "Фінансові результати".

Даний варіант відображення в обліку страхового відшкодування заснований на тому, що пошкодження майна розглядається як надзвичайна подія. А відповідно до п. 4 П(С)БО 3 надзвичайними вважаються події, які відрізняються від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вони повторюватимуться періодично або в кожному наступному звітному періоді. Даний порядок відображення в бухгалтерському та податковому обліку наведений в табл. 1.

По-друге, сума страхового відшкодування може бути відображена у складі доходів від операційної діяльності та облікована на субрахунок 719 «Інші доходи від операційної діяльності». Цим варіантом доцільно користуватися, якщо виходити з того, що в контексті стихійних лих та техногенних катастроф пошкодження майна в результаті аварії, потопу чи пожежі (враховуючи можливість його подальшого відновлення) не належить до надзвичайних подій. Водночас така подія відділяється від звичайної діяльності підприємства і її можна розглядати як операційну діяльність.

Таблиця 1

**Запропоноване облікове забезпечення отримання страхового відшкодування
за пошкоджений товар з використанням рахунку 751 «Відшкодування збитків
від надзвичайних подій»**

№ п/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Податковий облік	
		Дт	Кт	ВД	ВВ
1.	Відображено дохід на підставі страхового акта при настанні страхового випадку	375	751	-	+
2	Списано вартість товару, знищеного в результаті пожежі	993	281	-	-
3	Відкориговано податковий кредит з ПДВ методом «червоне сторно» на суму податку, що відповідає вартості товару, знищеного в результаті пожежі	641/ПДВ	993	-	-
4	Отримано страхове відшкодування від страхової компанії	311	375	+	-
5	Віднесено на фінансовий результат:				
	- дохід, отриманий в результаті настання страхового випадку	751	794	-	-
	- збитки від пожежі	794	993	-	-

Приклад відображення даного варіанту в податковому та бухгалтерському обліку наведено в табл. 2.

Таблиця 2

**Запропоноване облікове забезпечення отримання страхового відшкодування за
пошкоджений товар з використанням рахунку 719 «Інші доходи від операційної
діяльності»**

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Податковий облік	
		Дт	Кт	ВД	ВВ
1	Відображено дохід на підставі страхового акта при настанні страхового випадку	375	719	-	-
2	Перераховано передоплату за ремонт автомобіля	371	311	-	+
3	Відображено податковий кредит з ПДВ у складі передоплати за ремонт автомобіля	641/ПДВ	644	-	-
4	Відображено у складі витрат підприємства вартість ремонту автомобіля (підписано акт виконаних робіт)	949	631	Збільшено балансову вартість основних фондів групи 2 (на суму, що перевищує 10 % ліміт)	
5	Списано раніше відображену суму податкового кредиту з ПДВ	644	631	-	-
6	Проведено залік заборгованостей	631	371	-	-
7	Віднесено на фінансовий результат				
	- дохід, отриманий у результаті настання страхового випадку	719	791	-	-
	- витрати на ремонт автомобіля	791	949	-	-
8	Отримано страхове відшкодування від страхової компанії	311	375	Зменшено балансову вартість основних фондів групи 2 (на суму отриманого страхового відшкодування)	

Висновки. Запропоновані варіанти відображення в бухгалтерському обліку сум страхового відшкодування у складі доходів від надзвичайної діяльності, або ж у складі інших доходів від операційної діяльності не виходять за межі чинного законодавства з питань обліку доходів. Разом з тим, підприємство може обрати для себе найбільш оптимальний варіант, що відповідає ситуації, що склалася. При цьому обов'язково факт вибору того чи іншого варіанту має бути визначений у наказі про облікову політику.

Порядок відображення в бухгалтерському обліку сум страхового відшкодування, запропонований в публікації, що передбачає вибір підприємством одного з двох альтернативних варіантів, дозволить сільськогосподарським підприємствам оптимізувати порядок підготовки звіту про фінансові результати та визначення прибутку (збитку) за звітний період.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР:
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291:
3. Методика товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів, затверджена наказом Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України від 24.11.2003 р. N 142/5/2092:
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. N 87
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290
6. Правила добровільного страхування транспортних засобів (КАСКО), затверджені Комітетом у справах нагляду за страховою діяльністю від 25.03.97р. № 19-1
7. Типове положення про організацію діяльності аварійних комісарів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 5 січня 1998 р. N 8:

УДК 657.37

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБГРУНТОВАНІСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА

О.Л. Бесєда

Дніпропетровський державний аграрний університет

E. Beseda «Reporting the enterprise as a way to ensure the reasonableness of regulation of production». A concept, role and importance of reporting, its place in enterprise management and the impact on the efficiency of decision-making are considered.

Е. Бесєда «Отчетность предприятия как способ обеспечения обоснованности регулирования производства». Рассматривается понятие, роль и значение отчетности, ее место в управлении предприятием и влияние на эффективность принятия управленческих решений.

Вступ. Інформаційне забезпечення в управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємства сьогодні займає важливе місце. Розвиток української економіки привів до ускладнення середовища функціонування бізнесу, пов'язаному з посиленням конкуренції, постійними технологічними інноваціями, змінами інформаційного і правового поля. В результаті, спостерігається зміна стратегічних цілей підприємств, і, якщо підприємницькі структури сподіваються